

Główny Instytut Górnictwa – Państwowy Instytut Badawczy

Autorzy badań:

Piotr Hetmańczyk, Sylwia Jarosławska-Sobór i Ryszard Marszowski

- 1) Przewidywanie przyszłych umiejętności a wewnętrzny potencjał przedsiębiorców.**
- 2) Wpływ zamknięcia zakładów górniczych na lokalne otoczenie m.in. przedsiębiorców, rynek pracy.**
- 3) Włączanie interesariuszy w dialog społeczny w procesie zamykania zakładu górniczego w celu zmniejszenia możliwości występowania konfliktów społecznych.**
- 4) Przewidywanie i łagodzenie możliwości wystąpienia negatywnych skutków społecznych związanych z procesem zamykania kopalń i ochrony pracowników przed zwolnieniem.**

Zastosowane metody i techniki badawcze

Badania jakościowe (FGI oraz IDI).

Badania ilościowe (ankietyzacja przedsiębiorców pozagórniczych).

- **8 badań focusowych FGI - 142 uczestników**
- **13 wywiadów pogłębionych IDI**
- **ankieta CAWI/CATI - 142 przedsiębiorców**

Termin i miejsce realizacji badań

**FGI/IDI - 30.09.2022 - 30.01.2023, Zawiercie, Katowice, Rybnik, Pogwizdów, Bytom, Tychy,
Gliwice, Częstochowa**

CAWI/CATI – 10-11.2022

Grupy badawcze oraz dobór próby

- eksperci, którzy reprezentują zróżnicowane środowiska społeczne, wykonywany zawód i doświadczenie zawodowe oraz pośrednio lub bezpośrednio uczestniczą w procesie transformacji,
- pełnią istotną rolę w procesie transformacji, są potencjalnymi beneficjentami, udzielają wsparcia niematerialnego decydentom i potencjalnym beneficjentom,
- są uznawani za źródła wiedzy na temat transformacji energetycznej i społeczno-gospodarczej.

„Sprawiedliwa transformacja to odchodzenie od węgla i przechodzenie na gospodarkę neutralną dla klimatu. A jednocześnie zapewnienie wsparcia dla firm we wszystkich branżach współpracujących z górnictwem, ale także wsparcie dla rodzin pracowników branży górniczej i pracowników przedsiębiorstw powiązanych z górnictwem. Działania muszą być realizowane w dialogu i za zgodą środowisk lokalnych, mieszkańców i z pomocą rządu.”

Kluczowe wnioski z badań

1. Niewystarczający jest poziom świadomości społecznej nt. procesu transformacji energetycznej oraz społeczno-ekonomicznej w regionie.
2. Dialog społeczny (DS) jest podstawowym instrumentem ograniczającym możliwość wystąpienia i łagodzenia konfliktów społecznych w procesie zamykania kopalń.
3. Główne zadanie DS eksperci upatrują przede wszystkim w konieczności przygotowania ludzi na zmiany, wynikające z transformacji energetycznej.

Metody:

- **poprzez regularne spotkania interdyscyplinarne na temat różnych kierunków transformacji, zmian zachodzących w świecie i otoczeniu społeczno-gospodarczym, wsparcie inicjatyw oddolnych,**
- **upowszechnienie wiedzy poprzez wymianę wiedzy, dobrych praktyk z regionów, gdzie trwa lub już zakończył się proces transformacji energetycznej,**
- **poszerzanie współpracy na poziomie lokalnym i większe zaangażowanie różnych grup interesariuszy transformacji w proces decyzyjny.**

Skuteczność narzędzi dialogu społecznego

Forma	Poziom znajomości	Ocena przydatności
negocjacje związków zawodowych z pracodawcą	wysoki	średnia
podpisanie umowy społecznej/ kontraktu branżowego	wysoki	średnia
spotkania informacyjne dla zwalnianych pracowników zakładów górniczych (np. dotyczące re kwalifikacji, możliwości podjęcia pracy u innego pracodawcy)	wysoki	wysoka
wymiana informacji i dobrych praktyk na poziomie zarządów firm zwalniających i pragnących zatrudnić pracowników górnictwa	wysoki	wysoka
spotkania informacyjne dla społeczności lokalnych gmin górniczych dotyczące nadchodzących zmian i przyszłości mieszkańców	wysoki	wysoka
konsultacje społeczne dokumentów rozwoju regionalnego, w tym lokalnych strategii rozwoju	średni	niska
udział w instytucjach dialogu społecznego na poziomie regionalnym (np. WRDS)	wysoki	niska
Lokalne Strategie Rozwoju	średni	średnia
wymiana wiedzy i informacji na posiedzeniach Zespołu Regionalnego ds. sprawiedliwej transformacji województwa śląskiego	średni	niska
tworzenie oddolnych partnerstw w celu realizacji konkretnego projektu	wysoki	wysoka
wysłuchania publiczne dotyczące planowanych działań w związku z procesem transformacji w podregionach górniczych	niski	niska
lobbying, dialog pozainstytucjonalny (np. udział w nieoficjalnych spotkaniach)	średni	wysoka

Kluczowe wnioski z badań

Długoterminowe planowanie działań adaptacyjnych, jeszcze przed ostatecznym zamknięciem zakładu górniczego.

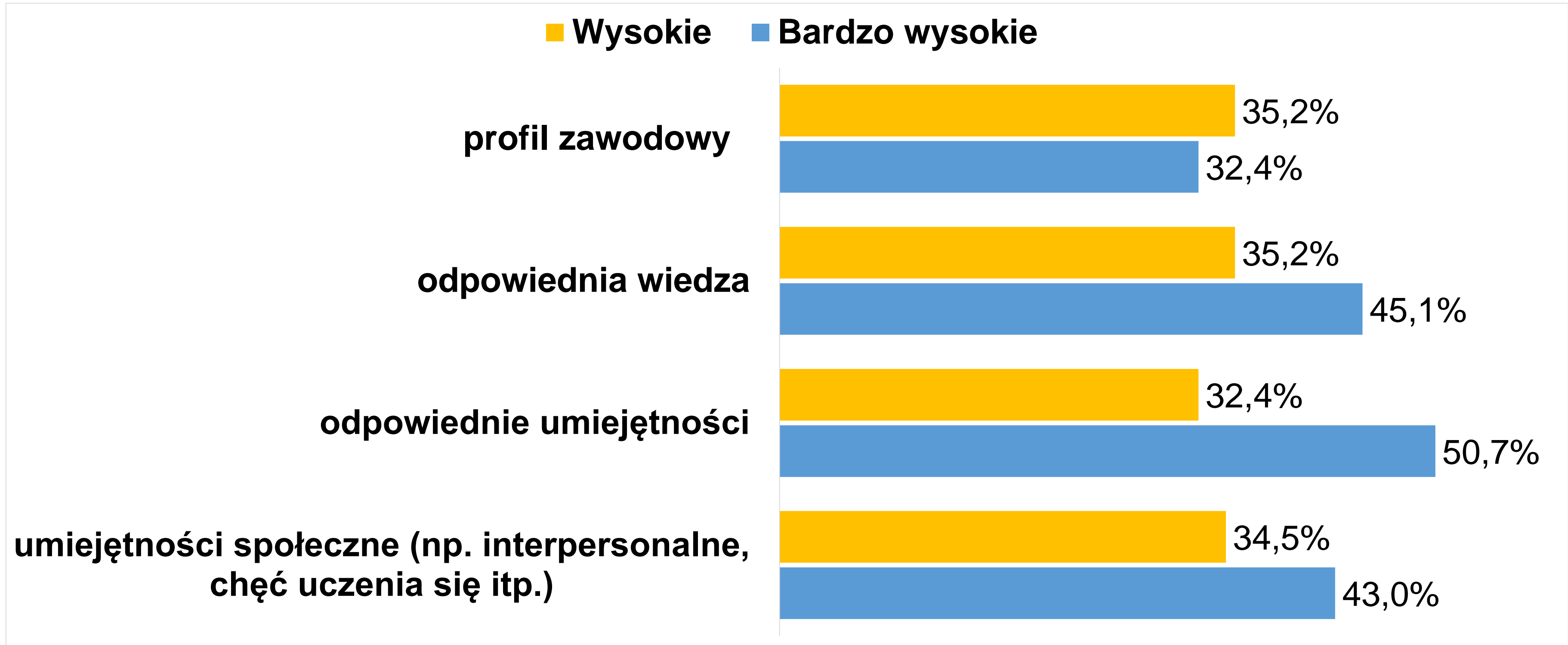
Ważnym czynnikiem skutecznej realizacji procesu transformacji jest zagospodarowanie pracowników z zamykanych zakładów górniczych i okołogórniczych.

Pomocne w rekwalfikacji mogą okazać się programy outplacementowe dla pracowników, którzy jeszcze pracują, ale nie mają perspektywy dalszego trwałego zatrudnienia.

Osoby borykające się z utratą pracy lub znajdujące się w obliczu zmiany sytuacji potrzebują kompleksowego wsparcia w oparciu o podnoszenie kwalifikacji i przekwalifikowywanie się.

Znaczenie cech pracowników dla podejmowania decyzji o zatrudnieniu w opinii respondentów badania CAWI/CATI

Kluczowe wnioski z badań

Niewystarczająca jest gotowość i wiedza przedsiębiorstw do przeprowadzenia procesu dywersyfikacji, modernizacji i restrukturyzacji działalności w kierunku zielonej gospodarki.

Niski jest stopień przygotowania finansowego przedsiębiorstw okołogórnicznych na zmiany związane z likwidacją zakładów górniczych.

Potrzeba większego zaangażowanie przedsiębiorców w proces transformacji energetycznej i społeczno-gospodarczej jako podmiotów, które najlepiej znają rynek i są motorem zmian gospodarczych.

Warunki pracy, a wśród nich wynagrodzenie = ważny element zatrudnienia.

Skuteczne narzędzie = dofinansowanie stanowiska pracy.

Kluczowe wnioski z badań

Niepełna jest diagnoza skali, potrzeb i kierunków reorientacji zawodowej związanej z transformacją energetyczną i społeczno-gospodarczą.

Rozwijający się i nabierający coraz większego znaczenia sektor srebrnej gospodarki (silver economy) może stanowić alternatywę dla zatrudnienia niektórych grup pracowników z sektorów schyłkowych.

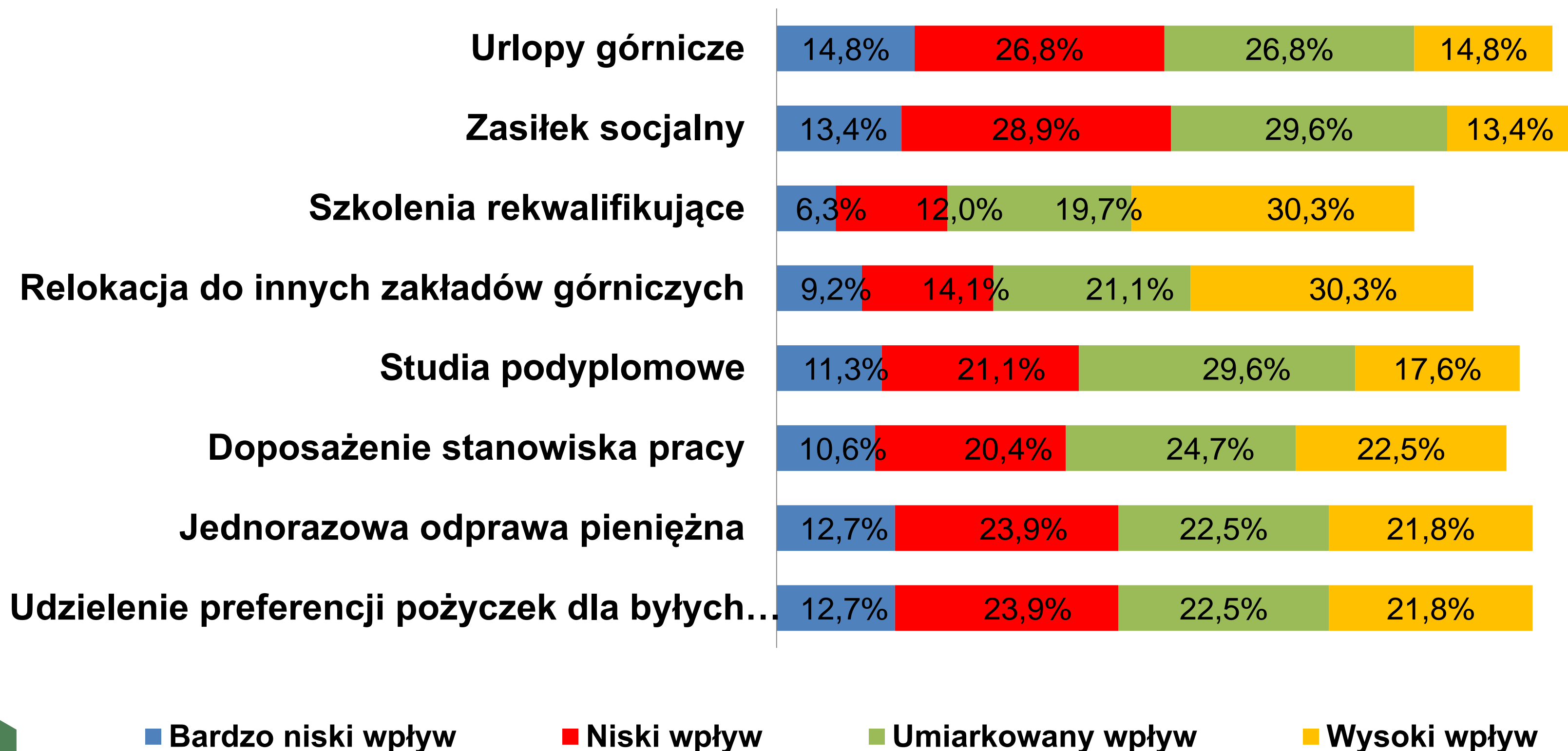
Pomocnym instrumentem łagodzenia skutków społecznych zamykania zakładów górniczych będzie monitoring rynku pracy.

Instrumentem łagodzącym skutki społeczne zamykania zakładów górniczych są duże inwestycje, szczególnie na terenach pogórnich.

Problemem jest sprawne wykorzystanie terenów pogórnich.

Instrumenty łagodzące negatywne skutki zamykania zakładów górniczych w opinii respondentów badania CAWI/CATI

Efektywność instrumentów łagodzenia negatywnych skutków zamykania zakładów górniczych w opinii respondentów badania CAWI/CATI

- **Szkolenia rekwalifikujące – 55,6%**
- **Relokacja do innych zakładów górniczych – 47,1%**
- **Jednorazowa odprawa pieniężna – 32,3%**
- **Preferencyjne pożyczki – 32,3%**
- **Doposażenie stanowiska pracy – 31,6%**
- **Studia podyplomowe – 30,2%**

Rekomendacje z badań

W zakresie komunikowania o procesie transformacji:

- 1. Prowadzenie kampanii informacyjno-promocyjnej, upowszechniającej wiedzę nt. procesu transformacji energetycznej w regionie, jej zakresu, skutków, wykorzystującej różne grupy interesariuszy i różne kanały komunikacji.**
- 2. Należy opracować plan/ strategię komunikacji procesu transformacji na poziomie regionu z uwzględnieniem najbardziej pożądanых form wsparcia tj.:**
  - stałej współpracy w grupach interdyscyplinarnych, łączącej interesariuszy z różnych sektorów/ branż i obszarów tematycznych, wyznaczonych przez kierunki transformacji,
  - wsparcie już istniejących struktur współpracy i wymiany wiedzy, istniejących szczególnie na terenach małych gmin miejskich czy wiejskich takich jak: rady sołtysów, koła gospodyń wiejskich itp.,
  - wsparcie ruchów oddolnych,
  - dobrych praktyk i wymiany wiedzy na ten temat transformacji pomiędzy regionami węglowymi,
  - wizyt studyjnych w miejscach, gdzie już zostały zrealizowane projekty transformacyjne.

Rekomendacje z badań

W zakresie kształcenia i przygotowania zawodowego:

1. Opracowanie prognoz dotyczących zapotrzebowania na absolwentów szkół zawodowych w odniesieniu do planowanych procesów inwestycyjnych.
2. Opracowanie oferty kształcenia dla obszarów transformowanych, związanej z istniejącym i tworzoną potencjałem gospodarczym oraz odpowiadającej na bieżące i perspektywiczne potrzeby lokalnych rynków pracy.
3. Opracowanie programu identyfikującego potrzeby w zakresie przyszłych umiejętności i potencjału przedsiębiorców, działających na obszarach transformowanych i włączenia go do systemu edukacji.
4. Wprowadzenie na obszarach transformowanych elastycznych i innowacyjnych form nauczania, jako elementu służącego odtworzeniu kształcenia zawodowego.

Rekomendacje z badań

W zakresie wsparcia w przekwalifikowaniu i zmianie zatrudnienia pracowników:

1. Opracowanie programów płynnego przechodzenia do nowych miejsc pracy, wdrażanych jeszcze na etapie trwania zatrudnienia osób potencjalnie mogących utracić pracę (*job-to-job transition*).
2. Opracowanie metody szacowania szans poszczególnych grup pracowniczych na przejście do nowych miejsc pracy w perspektywie potrzeb kompetencyjnych przedsiębiorców (pracodawców).
3. Opracowanie profili zawodowych pracowników, zagrożonych utratą pracy w procesie transformacji z uwzględnieniem różnych zawodów i specjalności, w tym niszowych.
4. Opracowanie programów edukacji dla pracowników zagrożonych utratą zatrudnienia, ukierunkowanych na kształcenie w zawodach związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami.
5. Wspieranie sektora MSP poprzez doradztwo ekspertów.
6. Wprowadzenie do programu szkoleń podnoszenie kompetencji cyfrowych pracownika oraz warsztaty rozwijające umiejętności miękkie, szczególnie związane z autoprezentacją i komunikacją.

Rekomendacje z badań

W zakresie wspierania przedsiębiorstw:

- 1. Konieczność długoterminowego planowania działań adaptacyjnych, jeszcze przed ostatecznym zamknięciem zakładu górniczego.**
- 2. Wykorzystanie sprawdzonych instrumentów aktywizacji zawodowej np. dofinansowania utworzenia stanowiska pracy czy nowych form kształcenia (np. studia dualne).**
- 3. Gromadzenie w jednym źródle bazy wiedzy o potrzebach kompetencyjnych pracodawcy i pracownicy z obszarów transformowanych.**
- 4. Dofinansowanie stanowiska pracy.**

Rekomendacje z badań

W zakresie zarządzania procesem transformacji:

- 1. Plan wykorzystania potencjału gospodarczego, infrastrukturalnego i społecznego zakładów górniczych planowanych do zamknięcia.**
- 2. Sieciowanie współpracy pomiędzy interesariuszami procesu transformacji.**
- 3. Zapewnienie odpowiedniego poziomu finansowania procesu transformacji, w tym dostępu do jego różnych źródeł w odniesieniu do sfery gospodarczej, społecznej i środowiskowej.**
- 4. Optymalne wykorzystanie wiedzy i doświadczenia z przeprowadzonych wcześniej programów restrukturyzacji górnictwa w regionie.**
- 5. Systematyczne monitorowanie procesu transformacji.**
- 6. Uproszczenie i przyspieszenie procedur, pozwalających na lepsze wykorzystanie terenów pogórniczych.**

Regionalne
Obserwatorium
Procesu Transformacji

Sylwia Jarosławska-Sobór

**Główny Instytut Górnictwa –
Państwowy Instytut Badawczy**

Dziękuję za uwagę!

